

Войната и мирът според Библията.

Едва ли е имало друго време, когато тия две думи — война и мир да сж били на устата на всъкиго, както днесъ. Отъ една страна силенъ купнежъ за миръ, отъ друга — чудовишни приготовления за война. Свѣтътъ като че ли е раздѣленъ на две: за война и за миръ. И едниѣ и другитѣ работятъ за организиране и постигане на своята кауза.

Отрадно впечатление прави, че пацифиститѣ, привърженицитѣ на мира сж се обединили въ множество организации, като изхождатъ отъ различни начала и препоръчватъ разни срѣдства за постигане на миръ между народитѣ.

1) *Пролетарски пацифизъмъ*, който смѣта, че войнитѣ сж срѣдство и оржие на капиталиститѣ, затова той възстава противъ милитаризма. Но тоя пацифизъмъ е неискренъ, понеже все пакъ допуска войната за запазване работническитѣ интереси. Той е пацифизъмъ само на теория; въ сжщностъ виждаме, какво става въ болшевишка Русия—тя днесъ е една отъ най-вѣоръженитѣ и воинствени страни.

2) Следъ това имаме *граждански, позитивистиченъ пацифизъмъ* на радикалнитѣ привърженици на мира. Тѣ искатъ миръ на всѣка цена, безъ да се избиратъ срѣдствата за неговото постигане и безъ да се считаме съ временнитѣ условия. За пропаганда на тая идея служатъ множество вестници, списания, книги и пр. на Западъ и другаде.

3) *Християнскитѣ пацифизъмъ* не е тѣй безусловенъ. Той препоръчва духовни срѣдства за постигане на мира. Човѣчеството трѣбва да се пресъздаде, нравствено да се прероди въз основа на Евангелието, за да може да осъществи великата идея за общочовѣшки миръ. Докато въ свѣта има зло и грѣхъ, до тогава ще има и мечъ за обуздаване на злото. Затова християнството всъкога е било противъ егоистичнитѣ и завоевателни войни, които лишаватъ отъ свобода и равноправие себеподобнитѣ ни. Но отъ християнско гледище отбранителнитѣ и освободителни войни сж оправдани, защото тѣ изхождатъ отъ християнския принципъ: любовъ къмъ ближния, да положи човѣкъ

душата си за своя събратъ. Обаче християнството всъкога предпочита мирното разрешение на спороветѣ, както между отдѣлнитѣ личности, тѣй и между народитѣ. На стария принципъ: *si vis pacem, para bellum*, т. е. ако искашъ миръ, готви се за война, то поставя началото: ако искашъ миръ, работи за мира, работи за изкореняване на злото въ свѣта, на животинското въ човѣки и у народитѣ.

За осъществяване на християнския миръ работятъ сжщо множество международни християнски организации, каквато е и „Всемирниятъ съюзъ за миръ между народитѣ чрезъ църквитѣ“.

4) Сжщо и *Обществото на народитѣ* представлява една свѣтовна организация за миръ между народитѣ. Този институтъ е едно много важно дѣло на новото време. Ако тя още не е отбелязала голѣми плюсове въ своята дейностъ, това се дължи между друго и на обстоятелството, че въ нея още не се е насадилъ достатъчно дълбоко духътъ на правдата и на християнската любовъ.

Неуспѣхътъ на пацифизма доста много насърдава милитариститѣ, които смѣтатъ, че войната е едно естествено право, и че тя е неизбѣжна, дори полезна. Въ полза на своята теза тѣ се основаватъ и на Библията, главно на В. Заветъ, като казватъ, че въ Б. войната се препоръчва, дори тя се смѣта за свещено дѣло. Целта на моята статия е тъкмо да отстрани това недоразумение и да посочи, какъ гледа Библията на войната и мира.

Наистина, може да се каже, че войната въ никоѣ другъ народъ не е заемала такова важно мѣсто, както въ историята на израилския народъ. Още първиятъ патриархъ Авраамъ, около 2,000 г. пр. Хр., започва своята история съ война. Когато неговиятъ сродникъ Лотъ билъ взетъ въ пленъ отъ четирмата съюзени източни царе, той вѣоръжилъ своитѣ 318 мъже, нападналъ нощемъ врага, разбилъ го и освободилъ Лота и цѣлото му имущество. Оттогава до 70-та година сл. Хр., когато еврейтѣ изгубиха за винаги политическата си самостоятелностъ, войнитѣ, кръвопролитията, минаватъ като дебела

червена нишка презъ Цѣлата история на тоя народъ.

Човѣкъ би помислил, че древниятъ Израиль е едно воинствено племе, което усвоило войната като занаятъ. Обаче това съвсемъ не е така. Споредъ мирогледа на ветхозаветния човѣкъ, войната е само едно необходимо зло, тя е само сръдство за да може да запази избраниятъ народъ оная земя, която му е опредѣлена и обещана отъ Бога—сръдство да се зази истинската вѣра отъ езичеството. Затова войната има сакраленъ характеръ; древноизраилскитѣ войни били свѣщени, считали се за „войни Господни“ (Чис. 21:14; Изх. 17:16 и др.). Самъ Богъ се нарича „силенъ войнъ“ (Изх. 15:3). „Господъ ще излѣзе като исполинъ, ревнѡсть ще възбуди като войнъ; ще извика и ще поидигне воински викъ“ (Ис. 42:13).

Такава характеристика, такава представа за войната отъ християнска преценка изглежда твърде странна. Какъ може войната, кръвопрѡлитието, избиването на човѣшки сжщества да се счита за нѣщо свещено, желано отъ Бога? Когато прецениваме известни ветхозаветни представи и понятия, ний трѣбва да се откъснемъ отъ съвремеността и да не гледаме на тия твърде отдалечени по време нѣща презъ християнски очила.

Ето защо, налага се да се запознаемъ предварително съ особеното схващане за войната въ ветхозаветно време.

Въпрѣки всичко, израилскиятъ народъ не си е поставилъ войната като цель, тя е била само сръдство; войната не е нормалното отношение между хората и народитѣ, тя е само временно, преходно явление. Напротивъ, днитѣ на миръ и спокойствие сж благодатни дни, къмъ тѣхъ Израиль се стремѣлъ, по тѣхъ той е копнѣлъ. Това е времето на „лѣто приятно Господне“, когато всѣки спокойно да стои подъ своята смоковница и да се радва на Божия свѣтъ.

За да се увѣримъ въ истиността на тия твърдения, ще направя кжси экскурсия изъ древната история на тоя народъ изъ историята на неговата религия.

Азъ поддържамъ провиденциалистичния възгледъ въ историята, противоположенъ на материалистичния. Споредъ него,

както отдѣлниятъ индивидъ, тѣй и народитѣ, всѣки по отдѣлно, си иматъ свое предназначение, и иматъ да изпълнятъ една задача, една мисия тукъ на земята. Ако най-дребното цвѣтенце, растение, има за назначение да даде цвѣтъ, плодъ и да загина, колко повече човѣкъ и отдѣлнитѣ народи!

Да вземемъ древнитѣ египтяни, асиро-вавилонци, гърци, римляни и др. — всѣки отъ тия народи е изигралъ една своя, специална роль въ историята. А древнитѣ израилтяни? Тѣ сж били народъ на религията. На всички земни и свѣрхземни въпроси и явления сж гледали презъ призмата на религията. Въ лоното на Израилья трѣбвало да израстне оная младѡчка, оная филизъ, нашиятъ Господъ Исусъ Христосъ, който да насади всрѣдъ човѣчеството най-възвишената религия, религията на любовта и мира. Ето защо Израилья трѣбвало да пребждва, да отстои срещу всички врагове и противодействащи сили.

Труденъ и мжчителенъ е билъ пжтътъ на носителя на месианството. Но въ борбитѣ и трудноститѣ се създаватъ величията. Презъ ледени въздушни пластове минаватъ сгрѣвацитѣ и живителни слнччеви лжчи. Колко пжти тоя народъ е билъ изправенъ предъ дилемата: да бжде или да не бжде. И въпрѣки всичко, той преодолявалъ прѣчкитѣ, изнисалъ сполучливо борбата. И най-голѣмиятъ противникъ на чудесата, на свѣрхестественитѣ явления въ свѣта ще трѣбва да признае, че въ историята на тоя народъ има много чудесни събития, необясними за човѣшкия разумъ. Азъ ще носоча само нѣколко примѣри.

Споменахъ, че *Авраамъ* нанесълъ победа надъ еламския Царь Кадорлаомеръ и тримата му съюзници — все велики царе за тогавашното време. Овчарѣтъ, намадъръ, скитникътъ Авраамъ набързо въоржжилъ 318 свои слуги и нанесълъ победа надъ такава голѣма и добре въоржжена войска. Не само това, но той билъ удостоенъ и съ военни почести. Содомскиятъ царь, а следъ това и салимскиятъ царь, Мелхиседекъ, който билъ въ сжщото време и свѣщеникъ на Бога Всевишния, излѣзли да го посрѣщнатъ съ дарове (Бит. 14:17, 18).

Преминаването през Червеното море и поражението на фараоновата войска, на неговитѣ всадници и колесници, е сжщо едно чудо. Това е едно отъ най-памятнитѣ събития въ древната история. Тукъ е станало кръщението на израилския народъ, закаляването му въ вѣрата и упованието въ Иахве, т. е. въ Бога.

Четирийсетъ години тоя народъ странствувалъ изъ пустинята, борилъ се и воювалъ съ разнитѣ номадни племена и съ негодитѣ на пустинята? Ето, еврейтѣ подъ водителството на Исуса Навина сж изпечени предъ страшнитѣ и непревземаеми *Иерихонски стени*. Тоя градъ, нареченъ градъ на палмитѣ, кждето и сега растатъ хубави финикови палми, банани, портукали и пр., е входътъ, портата за обетованата земя — Ханаанъ. Голѣмо смущение настанало всрѣдъ народа, следъ като видѣлъ тоя силно укрепенъ градъ. Какъ е могълъ да бжде превзетъ тѣй отъ едннѣ скитнически, слабовѣорженъ и изстрадалъ въ пустинята народъ? Той нѣмалъ нито стенобойни орждия и машини, каквито тогава се практикували за разбиване на укрепени стени, нито металическитѣ „овнешки глави“ — стеноразбивачки, въобще никакви съоржжения отъ тоя родъ. А Иерихонскитѣ стени били грамадни. Това потвърждаватъ и днешнитѣ разкопки, които още въ 1907 г. бѣха започнати подъ ръководството на берлинския професоръ *Ернстъ Зеликъ*. Намѣрени сж останки отъ тия стени по-широки отъ 2 метра и високи 6—8 м. При все това изралянитѣ влѣзли въ тоя градъ, превзели го и така имъ се отворилъ пѣтя за цѣлия Ханаанъ. Безъ свѣрхестествена намѣса тѣ едва ли биха могли да сторятъ това.

Въ Ханаанъ се започнала упорита борба съ мѣстното население. Израиль трѣбвало да стане господарь на всѣка цена надъ тая земя, обещава му още при патриарситѣ. И той я превзималъ малко по-малко, въпрѣки, че ханаанскитѣ народи били по-многочислени и по-добре вѣоржжени и стояли въ културно отношение по-високо. Но благодарение на голѣмия патриотизмътъ, на вѣрата и упованието въ Иахве синоветѣ на Иакова одържали победа. Жестоки и кръвопролитни били тия войни. Въ 5 гл. на кн. Сждни, въ тѣй на-

речената *пѣсенъ на Девора*, е описана една твѣрде характерна война. Въ днитѣ на пророчица и сждия Девора, Варакъ повежда една 10-хилядна войска срещу ханаанския военачалникъ *Сисури* Ханаанската войска била разбита, самъ военачалникътъ Сисура подирилъ спасение въ бѣгство и се скрилъ въ дома на кенейката Иаиль, кждето намѣрилъ смъртъта си отъ нейната рѣка.

Доста живо и картинно е описано самото полесражение.

Отъ небето се биеха звездитѣ,

Отъ своитѣ пѣтица се биеха тѣсъ Сисара.

Потокъ Кисонъ ги завлѣче,

Потокъ на войнитѣ е потокъ Кисонъ.

Тѣпчи, душо моя, съ сила!

Тогава се чулѣха конския копита

Отъ бѣгане, отъ бѣгане на яздачитѣ имъ.

(Сжд. 9:19—52).

Съ мощни, тържествени акорди завършва пѣсенъта, кждето това събитие се сочи за примѣръ, защото такава била сждбата на всички врагове, които се опълчвали срещу избрания Божи народъ.

Тѣй да починатъ всички твои врагове,
Иахве!

А ония, които Го обичатъ, да бждатъ като изгрѣващо слънце въ всичкото си величие (5:31).

Оттукъ ясно се вижда, че войнитѣ въ ветхозаветно време сж се водили отъ името и въ името на Бога. Това е въ духа на теокрацията: всичко е Божие и народъ и земя.

Тукъ нѣма да изброявамъ множество то войни, които Израиль е водилъ съ разнитѣ ханаански племена: едаици, моавци, амонитци, филистимци и др. въ време на сждитѣ, сжщо и въ време на първитѣ царе Саула и особено Давида, и въ времето на последващитѣ царе.

Това сж все тежки войни, придружени съ кървопролития, както въобще войнитѣ. Обаче трѣбва да се отбележи, че всички войни сж се водили за защита на теокрацията, често отъ Бога допускани или даже предписвани отъ Него. Освенъ това, тѣ сж били и изправително срѣдство. Богъ ги допуска и за изправление на израилския народъ, когато той се отклонявалъ отъ истинската вѣра и изпа-

далъ въ езичество. Такива сж били войнитъ съ нѣкои езически народи, които завладѣвали Израиля и го държали въ пленъ и подчинение. Орждие за постигане на тая цель сж били: асировавилонцитъ, арамейцитъ, египтянитъ, перситъ и др., които бивали призовавани да изпълнятъ гнѣва Му срещу Израиля (Ис. 13: 3), да бждатъ изтрѣбители на тоя народъ, който оставилъ завета на Господа, своя Богъ, и се покланялъ на други богове (Иерем. 22: 9 и нт.).

Отъ сжщото естество сж били и войнитъ между дветъ братски царства — северното и южното. Известно е отъ библейската история, че следъ смъртѣта на Соломона еврейското царство се раздѣлило на две: северно — израилско и южно — иудейско. Въ 722 год. асирийскиятъ царъ Саргонъ турилъ край на северното царство, като по-голѣмата часть отъ населението откаралъ въ пленъ въ Месопотамия, откъдето пкъ дошли пришелци въ Палестина. Следъ повече отъ единъ вѣкъ, въ 586 г. пр. Хр., загинало и южното царство подъ ударитъ на вавилонския царъ Навуходносоръ. Градътъ Иерусалимъ билъ разрушенъ, храмътъ съборенъ и ограбенъ. Една часть отъ населението откарана въ пленъ — известния вавилонски пленъ, а друга — избѣгала въ Египетъ.

Тогава би помислилъ човѣкъ, че се туря край на израилюето потомство, че и тоя народъ ще загине, както много други, и значи, той нито е избранъ, нито е носителъ на месианската идея. Но такова едно допускане скоро било опровергано отъ историческитъ факти. Следъ 50-годишно пленичество, персийскиятъ царъ Киръ, безъ нѣкакви видими и принудителни политически причини, издава въ 537 год. указъ, по силата на който еврейтъ сж свободни да се върнатъ въ отечеството, да възстановятъ градскитъ стени и Иерусалимския храмъ, като за тая цель разрешилъ да се дадатъ срѣдства отъ царската хазна. Така Израиль отново възкръсналъ, не напълно политически, но свободенъ да продѣлжи своето подготвително дѣло за дождаване на месианскитъ времена.

И тази ера е изпълнена съ голѣми

кървопролития и войни. И сега, както и по-рано, иудейтъ трѣбвало да водятъ само отбранителни войни, да отстояватъ своето сжществуване. Както при жестокитъ сирийски царе, Селевкидитъ, тѣй и при египетския — Птоломентъ, иудейтъ на нѣколко пѣти сж се намирали предъ изтрѣбление и окончателно загиване. Спасявала ги е вѣрата и упованието въ Бога и голѣмия патриотизъмъ — любовта къмъ родината. Въ тия борчески времена сж се издигнали множество герои, не само мъже, каквито сж били Макавейтъ, но и жени, каквато е била Естирь, Иудитъ — тая библейска Жана Даркъ и др.

Известна ни е историята на Естирь. Въ времето на царъ Ксерксъ I билъ приготвяванъ погромъ надъ иудейтъ въ цѣлото персийско царство. Като се научила за това Естирь, съ рискъ на живота си се явила при царя, предъ когото, по силата на закона, всѣки който дрѣзне да се яви неповиканъ, подлежалъ на смъртно наказание. Естирь, обаче, изпълнена съ вѣра въ Бога и любовь къмъ своя народъ, се решила на тая смѣла постѣпка и сполучила да измоли спасение за сънародникитъ си. За възпоманение на това събитие еврейтъ и до днесъ празнуватъ празникътъ Пуримъ.

А за Иудитъ се разправя, че когато асирийскиятъ пълководецъ Олофернъ обсадилъ родния ѝ градъ *Бетулия*, който скоро щѣлъ да падне въ ржцетъ на безмилостния неприятель, Иудитъ се решила на много смѣла постѣпка. Тя успѣла да се промъкне въ неприятелския лагеръ и следъ едно пиршество отрѣзала главата на Олоферна. Асирийцитъ останали безъ военачалникъ, войската се разбѣгала и градътъ билъ спасенъ заедно съ цѣлата страна.

Въ историята на ветхозаветнитъ войни могатъ да се отбележатъ множество такива героични подвизи на религиозна и патриотична почва. Но и отъ казаното до тукъ е достатъчно да се разбере, че *ветхозаветнитъ войни сж били освободителни и отбранителни*. Палестина тогава е била ябълката на раздора, тя се намирала на кръстопѣтъ между двата велики тогавашни народи: Асиро-вавилония и Египетъ, които постоянно съперни-

чили за надмощие въ Изтока. Презъ тая земя минавали кервани и военни експедиции. Тя служила за военна база. Който я владѣял, могъл да разчита на успѣхъ въ походитѣ си на Изтокъ. Ето защо, жителатѣ на тая земя трѣбвало често да се отбраняватъ срещу неприятелски нашествия.

Но освенъ това, както казахме, войнитѣ у древнитѣ израилтяни имали и свещенъ характеръ, наричали се „войни Господни“ (Чис. 21:14 и др.). Затова, преди започване на войната, народътъ питалъ за волята Божия чрезъ нѣкой пророкъ или чрезъ „уримъ и тумимъ“ на първосвещеника; принасяли жертви и т. н. Бойниятъ вѣкъ „теруа“ (ура), съ който се сплашвалъ неприятельтъ, билъ зовъ отправенъ къмъ Иахве (Сжд. 7:21). Войницитѣ били орждие на правдата Божия и посветени Господу (Ис. 13:3,4; Иоил. 3:8, 11), затова и военниятъ лагеръ трѣбвало да бжде чистъ отъ всѣко осквернение. Който отивалъ на война се очиствалъ предварително култово, както кога пристѣпва къмъ свещено мѣсто (Второз. 23:10—12). Така, напр., изисквало се въздържание отъ жена (2 Цар. 11:11 и нт.), затова и неприятелското население било запазено отъ насилия.

Щомъ като се събератъ способнитѣ мжже да носятъ оржие и предстояло да се влѣзе въ битка, свещеницитѣ заговаряли къмъ народа и го насърдчавали съ думитѣ: „Слушай, Израилю, вие днесъ влизате въ битка съ вашитѣ врагове, да не отслабва сърдцето ви, не бойте се, не се смущавайте и не се ужасявайте отъ тѣхъ, понеже Господъ, Богъ вашъ, върви съ васъ, за да се срази за васъ съ вашитѣ врагове и да ви спаси“ (Второз. 20:2—4). Свещеницитѣ сж придружавали войницитѣ и на бойното поле. Първоначално Божието присѣствие се е символизирало съ ковчег на завета, който билъ носенъ на полесражението.

На пръвъ погледъ би могло да се помисли, че религиозниятъ характеръ на войнитѣ не стои въ съгласие съ суровостта на израилското военно право, особено съ опустошението на неприятелската земя, съ унищожението на семействата и имуществата. Това унищожение,

или тѣй нареченото „предаване на заклятие“ (на еврейски херемъ), не било актъ на народно отмѣщение, а наказание за „престѣпване на завета Господенъ“. Войната като наказание се водѣла съ съответно ожесточение не само срещу езически народи, но и противъ израилски градове, които се отдавали на идолослужение (Второз. 13:15). Предаването на заклятие или унищожение (cherem) било единъ видъ „жертва всеожение за Иахве“, затова израилтянитѣ не сж смѣли да пощадятъ нищо въ своя полза отъ имуществото на „предадения на проклятие“. Тия суровости били неизбѣжни за онова време и ония условия. При все това, въ сравнение съ другитѣ езически народи израилскитѣ царе минавали за милостиви.

Дори нѣкои военни обичаи и закони били по-човѣколюбиви, отколкото съвременнитѣ военни закони. Споредъ Моисеевия законъ, левититѣ и свещеницитѣ се освобождавали отъ военна служба (Чис. 2:30—33). Не взимали участие въ война и оставали по домоветѣ си ония, които правили нова кжща, които сж насадили лозе и не сж го брали и които сж се сгодили (1 Макав. 3:56; срав. Второз. 20:5—8; 24:5). Страхливитѣ сжщо били изваждани отъ строа.

Отъ направената характеристика на ветхозаветната война и отъ начина, както се е водила тя, може да се направи заключение, че тя е била Божие наказание за езичницитѣ и изправително срѣдство за израилтянитѣ, когато тѣ нарушавали съюза съ Бога. У пророцитѣ често войната се рисувала като праведенъ сждъ Божий. Тя е само срѣдство, но не и цель. Тя е неизбѣжно зло, временно ненормално състояние. Напротивъ, мирътъ е истинското, благодатно състояние, то е даръ отъ Бога. Както отдѣлния човѣкъ, така и всички народи трѣбва да работятъ за него. Само за нечестивцитѣ, за безбожнитѣ народи нѣма миръ: тѣ сж като развълнувано море, което не може да се уталожн (Ис. 48:22; 57:20).

На еврейски миръ се казва „шаломъ“, която дума буквално значи: щастие, сигурность, спасение, благодать. Не напраздно най-великиятъ еврейски царъ Соло-

монъ носи това име: Шеломо = Соломонъ произхожда отъ думата шаломъ = миръ. Като царь на мира и благоденствието той трѣбвало да построи и храмъ на Бога живаго (1 Пар. 29. .). Никой народъ нѣма тая дума като всѣкидневенъ поздравъ. Шаломъ леха = миръ съ тебе или миръ да имашъ, и шаломъ лахемъ = миръ вамъ, миръ да имате! Отъ Евангелието се вижда, че тоя поздравъ билъ въ употребление и въ времето на Исуса Христа (Иоан. 20:19, 26). Шаломъ! шаломъ!—и днесъ се слуша по улицитѣ на Иерусалимъ и други палестински градове! Това е въ духа на ветхозаветния човѣкъ, въ съгласие съ неговия мирогледъ. Първосвещеникътъ завършвалъ своята благословия къмъ синоветѣ израилеви съ думитѣ: „Да обърне Господъ къмъ тебе лицето си и да ти даде миръ!“ (Чис. 6:26). „Миръ, миръ на далеченъ и ближенъ, казва Господъ“, по думитѣ на прор. Исаия (57:19).

Въобще, пророческитѣ книги всецѣло сж проникнати отъ силенъ копнежъ за миръ и очакване на благодатнитѣ месиански времена, когато ще настане вѣченъ и благодатенъ миръ, „когато правда и миръ ще се цѣлунатъ“ (Пс. 84:11). Пророкъ Исаия казва, че въ ония времена народитѣ „ще прековатъ мечоветѣ си на орала и копията си—на сърпове: народъ срещу народъ не ще вдигне мечъ, и нѣма вече да се учатъ на война“ (Ис. 2:4). Дори животнитѣ ще живѣятъ помежду си мирно, и заедно съ човѣцитѣ. „Тогавъ вълкъ ще живѣе задно съ агне, и леопардъ ще лежи заедно съ козле; теле, лъвче и волъ ще бждатъ заедно, и малко дете ще ги кара“ (Ис. 11:6).

Този копнежъ на ветхозаветния човѣкъ да се достигне чрезъ войни до възделения миръ ни напомня за блена на единъ модеренъ писателъ, *Герхартъ Хауптманъ*, отразенъ въ неговата високопоетична приказна драма „*Потъналата камбана*“ (Die versunkene Glocke). Който е чель тоя авторъ знае, че той разработва религиозни теми съ художествена свобода и ни сочи далечни перспективи на християнски идеали, напр., въ „Ханеле“. И въ „Потъналата камбана“ той ни рисува далеченъ християнски идеалъ на блажени

и мирни времена. Но за постигането му човѣкътъ трѣбва да се пресъздаде и прероди, да направи свѣрхчовѣшки усилия да се отскубне отъ „долината“, отъ страната на слабоститѣ и дребнавоститѣ и да се засели въ висинитѣ, тамъ горе въ планинскитѣ върхове, кждето атмосферата е по-друга и въздухътъ е чистъ. Този свѣтъ на „висинитѣ“, откъдето да се разнася чаровния звънъ на новоизлѣната камбана, не може да разбере дори и пастора, макаръ че той работи за възвеличаване Църквата и християнството. За такова издигане човѣкъ трѣбва да е облѣченъ въ свѣрхчовѣшки сили, да е готовъ на жертви, готовъ да напустне „долината“, кждето сж милитѣ му деца и обичната му жена, — готовъ на тая герочна и може би сурова постѣпка, макаръ че той всецѣло е любовъ, обновенъ чрезъ любовъ.

Такъвъ е майсторъ Хайнрихъ, лѣяръ на камбани, единъ отъ героитѣ. Той иска да излѣе камбана съ такъвъ чаровенъ звънъ, който така да обайва хората, што то тѣ да забравятъ всѣкаква умраза и ненавистъ помежду си, всѣкаква охота за войни. Както можщата и всепотрѣсающа гърмотевица е предвестникъ на небесната свѣтковица, така и звънътъ на тая чудна камбана ще бжде предвестникъ на новозараждащата се свѣтлина въ свѣта. Подъ нейния чаровенъ звукъ всички хора ще потеглятъ за храма на мира. „И ето, казва майсторъ Хайнрихъ, азъ чувамъ, какъ се разнася музиката на моята чудна камбана; отъ нея се чува една пѣсенъ, изгубена нѣкогаш и забравена, една родна пѣсенъ, любима на децата, като че ли излиза отъ приказни кладенчеви дълбини. И какъ тя се понася и извива таинствено и плахо, ту като че ли славеи допѣва своята последна тѣга, ту като гълъбенъ смѣхъ и гугукане. И тогава, о чудо! Разбива се ледътъ въ всѣка човѣшка грждъ, разбива се всѣка хорска умраза и ненавистъ; всѣко насилие, мжка и болка се стопяватъ въ горещи сълзи!“ И се превръщатъ, бихъ добавилъ, въ радостенъ химнъ на мира.

И тѣй, да бжде благословенъ тоя день, тия тѣй много възделени времена на миръ и благоденствие за всички!

Проф. *Ив. С. Марковски.*